

PREPORUKA BR. (83)2 KOMITETA MINISTARA DRŽAVAMA ČLANICAMA
u vezi sa pravnom zaštitom osoba koje pate od mentalnih poremećaja, a koje su prisilno smeštene
u psihijatrijsku ustanovu

(Usvojena od Komiteta ministara 22. februara 1983. godine na 356. sastanku zamenika ministara)

Komitet ministara, u skladu sa odredbama člana 15.b Statuta Saveta Evrope, Smatrajući da je cilj Saveta Evrope postizanje većeg jedinstva među njegovim članicama, naročito usklađivanjem zakona o stvarima od zajedničkog interesa;

Imajući u vidu Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i njenu primenu od organa osnovanih u skladu s tom konvencijom;

Imajući u vidu Preporuku br. 818 (1977) Savetodavne skupštine Saveta Evrope o položaju duševno obolelih;

Smatrajući da će zajednička akcija na evropskom nivou dovesti do željenog poboljšanja zaštite osoba koja pate od mentalnih poremećaja,

Preporučuje da vlade država članica prilagode svoje zakone pravilima priloženim uz ovu preporuku ili da usvoje odredbe u skladu sa ovim pravilima pri donošenju novih zakona.

PRAVILA
Član 1

1. Ova pravila se odnose na prisilni smeštaj osoba koje pate od mentalnih poremećaja. Smeštaj određen na osnovu krivičnog postupka nije obuhvaćen ovim pravilima; međutim, pravila 5, 9, 10 i 11 odnose se i na smeštaj te vrste.

2. Prisilni smeštaj (u daljem tekstu: "smeštaj") podrazumeva prijem osoba koja pate od mentalnih poremećaja (u daljem tekstu: "pacijent") u bolnice, druge medicinske ustanove ili odgovarajuće objekte (u daljem tekstu: "ustanove") i njihovo zadržavanje u njima u cilju lečenja, s tim što pacijent nije smešten na svoj zahtev.

3. Prijem pacijenta u ustanovu radi lečenja na njegov zahtev ne spada u područje primene ovih pravila. Međutim, ova pravila se primenjuju u slučaju pacijenta koji je isprva primljen na svoj zahtev i koga treba zatvoriti u ustanovu uprkos njegovoj želji da bude otpušten.

Član 2

Pri odlučivanju o tome da li neko pati od mentalnih poremećaja i da li mu je potreban smeštaj, psihijatri i ostali lekari treba da se rukovode medicinskom naukom.

Teškoće u prilagođavanju moralnim, društvenim, političkim i drugim vrednostima same po sebi ne treba smatrati mentalnim poremećajem.

Član 3

Ukoliko nije moguće obezbediti odgovarajuće lečenje na bilo koji drugi način:

- a. pacijent može biti smešten u ustanovu jedino u slučaju da zbog svog mentalnog poremećaja on predstavlja ozbiljnu opasnost po sebe i druge;
- b. država ipak može obezbediti da pacijent bude smešten u ustanovu jer bi propust u tom smislu, a s obzirom na težinu njegovog mentalnog poremećaja, mogao dovesti do pogoršanja njegovog stanja ili mu uskratiti pristup odgovarajućem lečenju.

Član 4

1. Rešenje o smeštaju treba da donese sudski ili neki drugi nadležni organ određen zakonom. U hitnom slučaju, pacijent može biti primljen u ustanovu i zadržan u njoj na osnovu odluke lekara, koji potom treba odmah da obavesti nadležni sudski ili drugi organ radi donošenja rešenja. Svako rešenje nadležnog sudskog ili drugog organa pomenutog u ovom stavu mora biti doneseno na osnovu saveta lekara po uprošćenom i ubrzanom postupku.
2. U slučaju da rešenje o smeštaju donese neko nesudsko telo ili lice, to telo ili lice treba da bude različito od onog koje je prvo zatražilo ili preporučilo smeštaj. Pacijenta treba odmah obavestiti o njegovim pravima i dati mu pravo žalbe sudu, koji treba da donese rešenje po uprošćenom i ubrzanom postupku. Štaviše, nadležni organ treba da odredi osobu koje će biti zaduženo da pomogne pacijentu oko odluke o tome da li da se žali ili ne, ne prejudicirajući pritom pravo žalbe bilo koje zainteresovane osobe.
3. Prijem pacijenta u ustanovu radi lečenja na njegov zahtev ne spada u područje primene ovih pravila. Međutim, ova pravila se primenjuju u slučaju pacijenta koji je prvobitno primljen na svoj zahtev i koga treba zatvoriti u ustanovu uprkos njegovoj želji da bude otpušten.
4. Treba ostaviti mogućnost žalbe na sudska rešenja pomenuta u stavu 3.

Član 5

1. Prisilno smešten pacijent ima pravo na lečenje u istim etičkim i naučnim uslovima kao i bilo koji drugi bolesnik, a takođe i u uporedivim ambijentalnim uslovima. On naročito ima pravo na odgovarajuće lečenje i negu.
2. Terapija koja još uvek nije opšteprihvaćena u medicinskoj nauci odnosno ona koja nosi u sebi ozbiljnu opasnost trajnog oštećenja mozga ili neželjenih promena pacijentove ličnosti, može biti primenjena samo ako je lekar smatra neophodnom ili ako pacijent da svoj izričit pristanak pošto je upoznat sa mogućim posledicama.
Ako pacijent nije u stanju da shvati prirodu lečenja, lekar treba da se obrati za odluku nadležnom nezavisnom organu određenom zakonom, koji treba da se posavetuje sa pacijentovim pravnim zastupnikom u slučaju da on postoji.
3. Klinička ispitivanja proizvoda i terapija u svrhe koje nisu psihijatrijsko terapeutske, nad mentalno obolelim licima koja su smeštena u ustanovama, bi trebalo zabraniti. Klinička ispitivanja u svrhe psihijatrijske terapije treba da budu predmet domaćih zakonskih odredbi.

Član 6

- Ograničenja pacijentove lične slobode treba svesti na ona koja iziskuje njegovo zdravstveno stanje odnosno potreba za uspešnim lečenjem; međutim, ne treba ograničavati sledeća pacijentova prava:
- a. pravo da održava vezu s bilo kojim nadležnim organom, osobom pomenutom u čl. 4 i advokatom, kao i
 - b. pravo da šalje neotvorena pisma.

Član 7

Pacijent se ne može prebaciti iz jedne ustanove u drugu osim ukoliko je to u interesu njegove terapije i, ukoliko je moguće, njegove želje.

Član 8 (sic)

1. Smeštaj treba da bude ograničenog trajanja odnosno, u najmanju ruku, potrebu za njim treba razmatrati u redovnim vremenskim razmacima. Pacijent može tražiti od sudskog organa da u razumnim vremenskim razmacima preispituje potrebu za njegovim smeštajem. U vezi s tim, primenjuju se pravila iz čl. 4, stav 3.
2. Smeštaj može biti okončan u bilo koje vreme na osnovu odluke:
 - a. lekara, odnosno
 - b. nadležnog organa na njegovu inicijativu ili na zahtev pacijenta odnosno bilo koje druge zainteresovane osobe.
3. Okončanje smeštaja ne mora značiti da se lečenje ne može nastaviti na dobrovoljnoj osnovi.

Član 9

1. Smeštaj sam po sebi ne može predstavljati zakonsku osnovu za ograničenje pacijentove pravne sposobnosti.
2. Međutim, organ koji odredi smeštaj treba da obezbedi, ukoliko je to potrebno, preduzimanje odgovarajućih mera radi zaštite pacijentovih materijalnih interesa.

Član 10

U svakoj prilici treba poštovati pacijentovo dostojanstvo i preduzeti odgovarajuće mere radi zaštite njegovog zdravlja.

Član 11

Ovim pravilima se ne ograničava mogućnost da država članica usvoji odredbe kojima se odobrava širi stepen pravne zaštite licima koja pate od mentalnih poremećaja na osnovu kojih se može odrediti smeštaj.